

Patriarhul Daniel, mesaj la deschiderea Simpozionului „Moștenirea spirituală și culturală a Sf. Paisie de la Neamț. 300 de ani de la naștere”

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a transmis un mesaj la deschiderea lucrărilor Simpozionului internațional Moștenirea spirituală și culturală a Sfântului Paisie de la Neamț. 300 de ani de la naștere (1722-2022), organizat la Iași și la Mănăstirea Neamț, în perioada 13-16 noiembrie 2022.

Patriarhul României a subliniat că „esența mării înnoiri a vieții duhovnicești cultivate de Sfântul Paisie de la Neamț constă tocmai în aceea de a fi așezat la temelia vieții monahale de obște trei lucrări esențiale pentru timpul petrecut de monahi în chilii: citirea Sfintei Scripturi, citirea scrierilor Sfinților Părinți și rugăciunea minții sau a inimii, care este esența vieții isihaste”.

Mesajul integral:

Sfântul Paisie de la Neamț a integrat rugăciunea isihastă și citirea scrierilor filocalice în mănăstirile cu viață de obște, înnoind astfel monahismul ortodox din secolul al XVIII-lea

Înaltpreasfinții și Preasfinții Voastre,
Preacucernici Părinți Profesori și Domnilor Profesori
Preacuvioși și Preacucernici Părinți,

Iubiți credincioși,

Binecuvântăm lucrările simpozionului internațional „Moștenirea spirituală și culturală a Sfântului Paisie de Neamț. 300 de ani de la naștere (1722-2022)”, organizat în perioada 13-16 noiembrie 2022, la Iași și la Mănăstirea Neamț, în contextul manifestărilor academice și bisericești din cadrul Patriarhiei Române, prilejuate de tematica omagială și comemorativă a Anului 2022: Anul omagial al rugăciunii în viața Bisericii și a creștinului și Anul comemorativ al sfinților isihăști Simeon Noul Teolog, Grigore Palama și Paisie de la Neamț.

Referatele științifice ale membrilor participanți vor oferi șansa reevaluării contribuției Sfântului Paisie de la Neamț la mișcarea de renaștere duhovnicească a monahismului ortodox cu o amplă reverberație culturală și morală în spațiul sud-est european în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

În contextul reformelor de stat bisericești ale țarului Petru cel Mare (1682-1725), al tensiunilor politice militare dintre ruși și polonezi pentru ocuparea teritoriului Ucrainei, al prozelitismului catolic polonez și al secularismului iluminist, la vârsta de 21 de ani, tânărul Petru Velicicovschi (rasoforul Platon) s-a retras din Ucraina în Țara Românească, în părțile Vrancei, viețuind timp de trei ani și jumătate (1743-1746) în schiturile Dălhăuți, Trăisteni și Cârnu, sub îndrumarea unui înțelept povățuitor duhovnicesc, starețul ucrainean Vasile de la Poiana Mărului.

În contextul relațiilor bune ale celor două Principate Române cu Muntele Athos, în vara anului 1746, la vârsta de 24 de ani, Sfântul Paisie s-a îndreptat spre Muntele Athos, unde a rămas 17 ani.

Aici, în anul 1750, rasoforul Platon a fost tuns în monahism de către duhovnicul său, Vasile de la Poiana Mărului, primind numele Paisie, și apoi, în 1758, a fost hirotonit ieromonah de episcopul Grigori Râșca. Având nevoie de o mănăstire mai mare pentru ucenicii săi, în anul 1763, a venit cu 64 de ucenici în nordul Moldovei, unde mitropolitul Gavriil Callimachi le-a oferit mănăstirea Dragomirna, ctitoria mitropolitului Anastasie Crimca.

În anul 1775, în urma ocupării părții de nord a Moldovei (Bucovina) de către Imperiul habsburgic, comunitatea monahală condusă de starețul Paisie a fost nevoită să părăsească mănăstirea Dragomirna. Timp de patru ani (1775-1779), monahii au stat la mănăstirea Secu. Ulterior, starețul Paisie s-a mutat, în 1779, cu o

parte dintre călugări la mănăstirea Neamț, conducând timp de 15 ani cele două comunități, până la moarte, la 15 noiembrie 1794.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Mănăstirea Neamț a devenit centrul monahismului ortodox, o școală de viață isihastă și cultură duhovnicească pentru întreg Răsăritul ortodox. Numărul călugărilor aflați sub ascultarea starețului Paisie a ajuns la peste 700: munteni, moldoveni, ardeleni, ruși, bieloruși, ucraineni, greci, sârbi, bulgari și chiar evrei creștinați, formând o comunitate multietnică. Astfel, s-a format o adevărată mișcare de înnoire duhovnicească a vieții monahale.

Ortodocși de neamuri diferite, adunați laolaltă de iubirea lui Hristos și puterea Sfântului Duh în jurul Sfântului Cuvios Paisie, au reînnoit împreună tradiția isihastă ortodoxă în mănăstirile din Muntele Athos, Țările Române și Rusia, într-o vreme de secularizare a societății prin curentul iluminist care s-a extins în toată Europa.

Isihasmul creștin ortodox al secolului al XVIII-lea, cultivat de obștea paisiană, reprezenta în secolul raționalist al lui Voltaire o distincție și o demarcare semnificativă între rațiunea umană însingurată sau autosuficientă a culturii iluministe occidentale și rațiunea rugătoare în comuniune divino-umană a spiritualității răsăritene.

Esența mării înnoiri a vieții duhovnicești cultivate de Sfântul Paisie de la Neamț constă tocmai în aceea de a fi așezat la temelie viața monahale de obște trei lucrări esențiale pentru timpul petrecut de monahi în chilii: citirea Sfintei Scripturi, citirea scrierilor Sfinților Părinți și rugăciunea minții sau a inimii, care este esența vieții isihaste.

Sfântul Paisie a mutat rugăciunea minții și a inimii din sihăstrie sau singurătate în fiecare chilie a mănăstirii cu viață de obște. Viața liturgică era de obște (chinovială), iar rugăciunea isihastă era individuală sau personală.

În Diata sa (testamentul său) din anul 1785, Sfântul Gheorghe de la Cernica, ucenic și tovarăș de viață monahală atonită a Sfântului Paisie, spune că starețul său avea trei mari daruri sau virtuți: darul rugăciunii minții, darul călăuzirii unei mulțime de frați și darul foarte rar de-a ține uniți între ei frați de naționalități diferite[1].

El a știut să reconcilieze în profunzime spiritualitatea liturgică chinovială și spiritualitatea isihastă personală, înțelegând că rugăciunea este izvorul iubirii smerite și curate față de Dumnezeu și de semenii.

Profesorul Ilarion V. Felea de la Arad arată că Sfântul Paisie, „pe calea metodei

descriptive și experimentale a reușit să facă școală, să transfigureze un veac, să creeze epocă în monahism și să transforme mănăstirea Neamțu într-o pepinieră de ierarhi și cărturari. Paisie a generalizat rugăciunea lui Iisus și a făcut din ea caracteristica modernă a misticii ortodoxe. În Rusia i-au adoptat metoda peste o sută de mănăstiri care au exercitat o mare influență asupra scriitorilor ruși, cum a fost Optina asupra lui Dostoievscchi, Gogol, Tolstoi, etc. Mistica ortodoxă a întruchipat în curentul paisian una din creațiile sale autentice și pilduitoare”[2].

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, spiritualitatea paisiană a influențat puternic monahismul ortodox din Imperiul Țarist și din Țările Române. Ucenicii Sfântului Paisie de la Neamț s-au răspândit în Rusia și Ucraina, înființând numeroase mănăstiri isihaste cu un rol crucial în răspândirea culturii duhovnicești.

În Țările Române, spiritualitatea paisiană s-a reflectat în organizarea de obște a monahismului românesc, la nivelul trăirii isihaste și în literatura bisericească. Numele mitropolitului Grigorie Dascălul al Țării Românești (†1834) și al stareților Gheorghe (†1806) și Calinic de la Cernica (†1868) sunt relevante în acest sens.

Și astăzi, rugăciunea isihastă personală, smerită și constantă, poate lumina și intensifica viața duhovnicească în mănăstire, viața duhovnicească în parohie, în familie și în societate.

Felicităm Arhiepiscopia Iașilor, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași și Mănăstirea Neamț pentru organizarea acestui simpozion și ne rugăm Preamilostivului Dumnezeu să răsplătească eforturile academice ale membrilor clerici și laici participanți, cu darurile Sale duhovnicești și mântuitoare, pentru a spori în credință și în iubire creștină, în sfințenie și fapte bune, spre slava Preasfintei Treimi și cinstirea Sfinților isihaste! Amin.

Cu părintești binecuvântări,

† Daniel

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Foto credit: Doxologia / Pr. Silviu Cluci

Note:

[1] Vezi cartea Paisie de la Neamț Velicicovski. Autobiografia unui stareț și viețile unui stareț, urmate de Așezăminte și alte texte, ediția a 3-a, adăugită, Editura Deisis, Sibiu, 2015, p.18.

[2] Ilarion V. Felea, Paisie și paisianismul, Cluj, 1940, p. 51.

basilica.ro